

Anna de Savornin Lohman

IS haar naam voor de lezeressen van ons blad méér nog dan een klank? Misschien zelfs nauwelijks een klank?

Ontroerde het sommigen van haar, te lezen, dat ook zij is heengegaan?

Waarschijnlijk slechts weinigen.

Vandaag zag ik, bij haar overlijdensbericht in een van de kranten, haar portret. Een oude vrouw.

En ineens zagen me haar oogen aan, zooals ik me die herinner van het portret in „Vragensmoede.” Een jonge vrouw toen nog. En een gezicht, dat je niet losliet, wanneer je zelf jong was. Jonger dan zij. Een gezicht, dat iets deed vermoeden van het leed, dat over het hoofd, neen, dat door het hart van deze vrouw zou gaan.

Leed, waarin ze haar God verloor.

Was Hij toen, in haar jeugd, waarlijk haar God?

Of — waren het leeringen van menschen, opvattingen van menschen, die ze bestreed, toen ze meende met Hem af te rekenen?

Ik geloof het laatste.

Soms bevreedt het ons dat zij, die door haar afkomst beter had kunnen weten, oordeelde gelijk zij het deed.

Was daar dan niemand in haar omgeving, die haar zei: „maar dit is een Gods*begrip*, dat je bestrijdt. Dit is niet God *zelf*?”

Meeningen van menschen. Meer jonge zielen zijn er door afgevoerd, weg van God.

Doch Hijzelf blijft.

En in „Levensraadsele*nen*” beleed Anna de Savornin Lohman Hem opnieuw, al meenen wij ook, dat er in dit boek eveneens een onzuiver element school.

Was ze een kunstenaar?

Ongetwijfeld had ze de gave van schrijven. Indien ze haar pen minder goed had weten te hanteeren, haar boeken zouden minder indruk gemaakt hebben.

Boven alles was ze echter iemand met een hartstochtelijk temperament, die de verhaalvorm gebruikte om meeningen te lanceeren, die zij voor waarheid aanzag. Aan de litteraire waarde van haar boeken kwam dit niet ten goede.

Ze was niet iemand, die vrede kon nemen met halfheid. Vaak heftig was ze in het verdedigen zoowel als in 't bestrijden.

Men heeft haar genoemd een strijdster voor vrouwenrechten. Niet geheel juist is dit. Ze verschilde in veel van de vurige feministen. Haar boek: „Het eene noodige” betuigt, dat een vrouwenleven zonder liefde een mislukking is. Ze is in dit opzicht méér een medestandster van Ina Boudier—Bakker en Famke.

Misschien zal een enkele, na het lezen van het bericht, dat ze gestorven is, nog eens een van haar boeken ter hand nemen. Haar grootste invloed heeft ze waarschijnlijk wel uitgeoefend als redactrice van het maandblad „De Hollandsche Lelie,” waaruit ze weerde wat zij te zoetelijke manieren vond.

Nog op lateren leeftijd is ze getrouwd. Slechts twee jaar daarna stierf haar man.

Een leven vol moeite en strijd.

Haar laatste roman (tenminste de laatste van haar, die ik ken) doet ons echter hopen, dat het niet in algeheele donkerheid is ondergegaan.

J. M. W.—W.

AFSCHIED

Het laatste dat je tot me zei,
het éénigst dat je ooit me vroeg
waar je je hart in ópenlei
de klank die al je wanhoop droeg:

Kind! Ga!

En nu, na al die tijd, alléén,
voel ik, beangst, de warme sfeer
van je gedachten om me heen
en je wanhopig-fel verweer:

Kind! Ga!

E. A. J. VAN EIJSSELSTEIJN